

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
prezentate la 2 decembrie 2021 ¹

Cauza C-645/20

**V A,
Z A
împotriva
TP**

[cerere de decizie preliminară formulată de Cour de cassation (Curtea de Casație, Franța)]

„Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie civilă – Competență în materie de succesiuni – Competență subsidiară – Reședința obișnuită a defunctului într-un stat terț la momentul decesului – Defunct cu cetățenia unui stat membru și care are bunuri în acest stat – Obligație de declarare din oficiu a propriei competențe”

1. Cour de cassation (Curtea de Casație, Franța) solicită Curții să stabilească dacă autoritățile dintr-un stat membru² în care defunctul are bunuri trebuie să își declare din oficiu competența de a se pronunța asupra succesiunii în ansamblul său, aplicând articolul 10 din Regulamentul nr. 650/2012.
2. Îndoiala ia naștere în contextul unui litigiu privind drepturile succesoriale desfășurat între copiii unui cetățean francez decedat, a cărui ultimă reședință obișnuită în Franța este în discuție, și soția sa (dar care nu este mama copiilor lui) la momentul decesului.
3. Niciuna dintre părți nu contestă cetățenia defunctului la data decesului și nici faptul că acesta era proprietarul unui imobil situat în Franța. Diferendul se concentrează doar asupra locului unde avea reședința obișnuită la momentul decesului.
4. În primă instanță, un tribunal francez s-a declarat competent să se pronunțe asupra acțiunii formulate de copiii defunctului, prin care aceștia solicitau numirea unui administrator al patrimoniului succesoral.
5. Cu toate acestea, în apel, instanța respectivă a constatat că organele judiciare franceze nu erau competente să se pronunțe cu privire la succesiune în ansamblul său, deoarece defunctul avusese ultima reședință în Regatul Unit.

¹ Limba originală: spaniola.

² În continuare, vom utiliza sintagma „stat membru” pentru a ne referi la statele care intră sub incidența Regulamentului (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor (JO 2012, L 201, p. 107). Danemarca și Irlanda nu figurează printre acestea; Regatul Unit, care, la momentul decesului defunctului era membru al Uniunii Europene, nu a fost niciodată obligat în temeiul regulamentului.

6. În recurs, recurenții susțin că, în orice caz, organele judiciare franceze ar fi trebuit să se declare competente din oficiu, aspect care face obiectul întrebării adresate de instanța de trimitere.

I. Dreptul aplicabil. Regulamentul nr. 650/2012

7. Conform considerentului (7):

„Funcționarea corespunzătoare a pieței interne ar trebui facilitată prin eliminarea obstacolelor din calea liberei circulații a persoanelor care se confruntă în prezent cu dificultăți în exercitarea propriilor drepturi în contextul unei succesiuni cu elemente de extraneitate. În spațiul european de justiție, cetățenii trebuie să își poată organiza din timp succesiunea. Trebuie garantate într-un mod eficient drepturile moștenitorilor și legatarilor, ale altor persoane apropiate defunctului, precum și ale creditorilor succesiunii.”

8. În conformitate cu considerentul (23):

„Având în vedere mobilitatea tot mai mare a cetățenilor și pentru a asigura administrarea corectă a justiției în cadrul Uniunii și a asigura că există un factor de legătură real între succesiune și statul membru în care se exercită competența, prezentul regulament ar trebui să prevadă că factorul general de legătură, în vederea stabilirii atât a instanței competente, cât și a legii aplicabile, ar trebui să fie reședința obișnuită a defunctului la data decesului [...]”

9. În considerentul (27) se arată:

„Normele prezentului regulament sunt concepute astfel încât să asigure faptul că autoritatea care se ocupă de succesiune va aplica, în cele mai multe situații, propria lege. În consecință, prezentul regulament prevede o serie de mecanisme care să fie activate atunci când defunctul a ales ca succesiunea să îi fie reglementată de legea unui stat membru a cărui cetățenie o deținea.”

10. Considerentul (30) indică:

„Pentru a asigura faptul că instanțele judecătorești din toate statele membre pot, din aceleași motive, să își exercite competența cu privire la succesiunea persoanelor care nu își au reședința obișnuită într-un stat membru la momentul decesului, prezentul regulament ar trebui să enumere, în mod exhaustiv, în ordine ierarhică, motivele pentru care poate fi exercitată o astfel de competență subsidiară.”

11. Conform considerentului (43):

„Normele în materie de jurisdicție stabilite prin prezentul regulament ar putea, în anumite cazuri, să conducă la o situație în care instanța competentă să se pronunțe într-o succesiune nu va aplica propria sa legislație [...]”

12. Considerentul (57) amintește că:

„Normele privind conflictul de legi prevăzute în prezentul regulament pot duce la aplicarea legii unui stat terț. În astfel de cazuri, ar trebui să se țină seama de normele de drept internațional privat din legislația statului respectiv. În cazul în care respectivele norme prevăd fie retrimiteră la legea unui stat membru, fie retrimiteră la legea unui stat terț care ar aplica succesiunii propria lege, o astfel de retrimiteră ar trebui acceptată pentru a asigura coerența la nivel internațional [...]”

13. Articolul 4 („Competența generală”) prevede:

„Instanțele judecătorești din statul membru în care defunctul își avea reședința obișnuită în momentul decesului sunt competente să hotărască cu privire la succesiune în ansamblul său.”

14. Articolul 10 („Competența subsidiară”) stabilește:

„(1) În cazul în care reședința obișnuită a defunctului în momentul decesului nu este situată într-un stat membru, instanțele unui stat membru în care sunt situate bunuri care fac parte din patrimoniul succesoral sunt totuși competente să se pronunțe asupra succesiunii în ansamblu său, în măsura în care:

- (a) defunctul avea cetățenia acelui stat membru la data decesului sau, dacă această condiție nu este îndeplinită,
- (b) defunctul își avea anterior reședința obișnuită în statul membru respectiv, cu condiția ca, în momentul sesizării instanței, să nu fi trecut mai mult de cinci ani de la schimbarea reședinței obișnuite.

(2) În cazul în care nicio instanță judecătorească a vreunui stat membru nu este competentă în temeiul alineatului (1), instanțele statului membru în care se situează bunuri care fac parte din patrimoniul succesoral sunt totuși competente să se pronunțe asupra respectivelor bunuri.”

15. Articolul 15 („Verificarea competenței”) arată:

„Atunci când o instanță judecătorească dintr-un stat membru este sesizată într-o cauză succesorală cu privire la care nu este competentă în temeiul prezentului regulament, aceasta își declină, din oficiu, competența.”

16. Articolul 20 („Aplicare universală”) prevede:

„Orice lege menționată în prezentul regulament se aplică indiferent dacă este sau nu legea unui stat membru.”

II. Situația de fapt, litigiul și întrebarea preliminară

17. XA, cetățean francez, a decedat în Franța la 3 septembrie 2015, lăsându-i ca moștenitori pe soția sa, TP, și pe cei trei copii ai săi, YA, ZA și VA (denumiți în continuare „comoștenitorii A”), proveniți din prima uniune.

18. Comoștenitorii A au introdus o acțiune împotriva lui TP în fața președintelui unui tribunal de grande instance (tribunal de mare instanță, Franța), în calitate de instanță delegată cu luarea măsurilor provizorii, solicitând numirea unui administrator al patrimoniului succesoral.

19. Prin acțiunea respectivă, aceștia invocau competența instanțelor franceze în temeiul articolului 4 din Regulamentul nr. 650/2012, susținând că reședința obișnuită a tatălui lor la data decesului său se situa în Franța.

20. Instanța de prim grad a considerat dovedită această împrejurare și s-a declarat competentă să judece litigiul, decizie care a fost atacată de TP în fața Cour d'appel de Versailles (Curtea de Apel din Versailles, Franța).

21. Considerând că defunctul avusese ultima reședință obișnuită în Regatul Unit, instanța de apel a apreciat că, în conformitate cu articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012, organele judiciare franceze nu erau competente în această cauză.

22. Comoștenitorii A invocă în fața Cour de cassation (Curtea de Casație) următoarele aspecte:

- Instanța de apel ar fi trebuit să verifice din oficiu competența sa, în conformitate cu articolul 10 din Regulamentul nr. 650/2012³.
- Defunctul era cetățean francez și avea bunuri în Franța⁴.
- Inclusiv în cazul în care ultima reședință obișnuită a defunctului nu ar fi fost situată în Franța, instanțele franceze ar fi competente, cu titlu subsidiar, să se pronunțe asupra succesiunii în ansamblul său, întrucât bunurile succesoriale se aflau în Franța, iar defunctul era cetățean al acestui stat la data decesului.
- Dispozițiile Regulamentului nr. 650/2012 sunt de ordine publică și trebuie să fie aplicate din oficiu de către instanță.

23. În acest context, Cour de cassation (Curtea de Casație) adresează Curții următoarea întrebare:

„Dispozițiile articolului 10 alineatul (1) litera (a) din Regulamentul (UE) nr. 650/2012 [...] trebuie interpretate în sensul că, în cazul în care reședința obișnuită a defunctului în momentul decesului nu este situată într-un stat membru, instanța judecătorească dintr-un stat membru în care nu era stabilită reședința obișnuită a defunctului, dar care constată că acesta avea cetățenia statului respectiv și avea aici bunuri, trebuie să invoce din oficiu competența sa subsidiară prevăzută de textul menționat?”

III. Procedura în fața Curții

24. Cererea de decizie preliminară a fost înregistrată la grefa Curții la 1 decembrie 2020.

³ Conform deciziei de trimitere, acest articol nu a fost invocat de niciuna dintre părți în primă instanță și nici în apel. Totuși, lecturarea hotărârii instanței de apel ar permite cel puțin să se discute faptul că articolul 10 nu a fost aplicat (a se vedea punctul 27 și următoarele din prezentele concluzii).

⁴ Potrivit informațiilor disponibile, XA ar fi locuit în Regatul Unit de la începutul anilor '80 până în luna august 2012, atunci când s-a mutat în Franța, unde a decedat trei ani mai târziu. Acesta era coproprietarul a două proprietăți în Regatul Unit și acționar cu o cotă de 10 % într-o societate franceză, înființată pentru achiziționarea în Franța a unei proprietăți pe care a finanțat-o integral și în care locuia la momentul decesului său.

25. Au formulat observații scrise TP, guvernele spaniol, francez și ceh și Comisia Europeană.
26. S-a considerat că nu este necesar să se organizeze o ședință.

IV. Analiză

A. Observație prealabilă

1. Motivul de recurs și premisa acestuia

27. În recurs, instanței de apel i se reproșează faptul că nu și-a verificat din oficiu competența în lumina articolului 10 din Regulamentul nr. 650/2012, în condițiile în care (se presupune) că ar fi trebuit să facă acest lucru.
28. Analiza acestui motiv de recurs revine, în mod logic, în sarcina instanței de trimitere, care se află în cea mai bună postură pentru a verifica toate aspectele litigiului desfășurat în fața instanțelor inferioare.
29. Cu toate acestea, astfel cum am arătat anterior, lectura hotărârii instanței de apel ar permite cel puțin să se discute dacă articolul 10 din Regulamentul nr. 650/2012 a fost aplicat într-un vreun fel în aceasta.
30. Astfel, hotărârea atacată cu recurs reproduce articolul 10 din Regulamentul nr. 650/2012 sub titlul „Sur la compétence” (Cu privire la competență), menționând astfel, din proprie inițiativă, o dispoziție care nu a fost invocată de părți.
31. Este cert că instanța de apel prezintă în continuare un argument referitor la articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012. Totuși, nu ar fi exclus în totalitate ca aceasta să își fi verificat competența în conformitate cu articolul 10 din regulamentul respectiv, pentru a concluziona (în mod implicit) că nu existau motive pentru aplicarea sa.
32. În cazul în care instanța de apel a efectuat acea examinare, și-ar fi verificat competența internațională în temeiul articolului 10 din Regulamentul nr. 650/2012. Singurul lucru care ar putea fi dezbătut este modul în care aceasta interpretează dispoziția⁵ sau posibila eroare în ceea ce privește proiecția sa asupra prezentei cauze.

⁵ Versiunea în limba spaniolă, la fel ca cea în limba portugheză, a articolului 10 din Regulamentul nr. 650/2012 se referă literalmente la statul membru unde se află „los bienes de la herencia” [„bunurile care fac parte din patrimoniul succesoral” (sublinierea noastră)], ceea ce ar putea induce ideea că întregul patrimoniu succesoral trebuie să se afle în acel stat pentru ca instanțele de acolo să fie competente. Această formulare nu se regăsește însă nici în versiunea în limba franceză, nici în altele pe care am putut să le consultăm. Nu avem nicio îndoielă că acestea din urmă sunt versiunile corecte. Astfel reiese din lucrările pregătitoare: a se vedea Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și a actelor autentice în materie de succesiuni, precum și crearea unui certificat european de moștenitor, COM(2009) 154 final (denumită în continuare „propunerea Comisiei”), comentariul privind articolul 6. Aceasta este de asemenea interpretarea logică: în caz contrar, nu ar exista nicio explicație pentru faptul că competența în temeiul articolului 10 alineatul (1) vizează în mod expres succesiunea în ansamblul său. Nu s-ar explica nici limitarea competenței conferite de articolul respectiv, la alineatul (2), la bunurile care fac parte din patrimoniul succesoral și care se situează pe teritoriul.

2. Delimitarea întrebării

33. În urma acestei atenționări, vom aborda întrebarea preliminară astfel cum este formulată, și anume concentrându-ne asupra posibilității de a deduce din oficiu consecințele articolului 10 din Regulamentul nr. 650/2012, ceea ce instanța de apel nu ar fi făcut.

34. Este oportun să facem în prealabil două precizări.

a) „Din oficiu”

35. Prima se referă la aplicarea „din oficiu” a normei de drept al Uniunii.

36. Dincolo de faptul că se referă la repartizarea rolurilor între instanță și părțile dintr-un litigiu, noțiunea nu este univocă: nu există un răspuns unic cu privire la ceea ce trebuie stabilit din oficiu sau de către instanță și ceea ce revine în sarcina părților la procedură. Acesta variază în funcție de fiecare ordine juridică și, în cadrul său, în funcție de factori precum tipul de procedură, obiectul litigiului sau stadiul procesual în care se află. De asemenea, răspunsul se modifică, desigur, în timp⁶.

37. În prezenta cauză, „aplicarea din oficiu” ar implica faptul că instanța trebuie să soluționeze diferendul privind competența sa pe baza unei alte norme decât cea invocată de părțile din litigiu, însă fără a modifica domeniul de aplicare al litigiului și fără a se întemeia pe o situație de fapt diferită de cea considerată dovedită de ambele părți.

38. În acest context, activitatea instanței:

- s-ar limita la a înlocui un temei juridic pe care îl consideră eronat cu un altul pe care, deși nu a fost invocat de reclamant, îl consideră ea însăși mai adecvat;
- nu ar modifica cererea reclamantului, nu ar introduce ea însăși fapte și nici nu ar cerceta dacă există altele noi sau diferite; s-ar limita la interpretarea unei dispoziții aplicabile, în pofida faptului că aceasta nu a fost invocată, astfel încât nu ar renunța la pasivitatea care caracterizează în mod obișnuit poziția instanței în litigiile civile;
- nu ar încălca principiul disponibilității, nu s-ar pronunța *ultra petita* și nici nu ar crea o lipsă de apărare (deși ar trebui să informeze în prealabil părțile cu privire la existența unei *ratio decidendi* diferite de cea pe care au invocat-o, astfel încât acestea să își poată exprima punctul de vedere în această privință)⁷.

⁶ A se vedea în acest sens *L'office du juge – Études de droit comparé*, sub coordonarea Chanais, C., Hess, B., Saletti, A., și van Drooghenbroeck, J. F., Bruylant, 2018. Aceeași lipsă de uniformitate poate fi observată și în ceea ce privește aplicarea din oficiu a dreptului Uniunii: de exemplu, în domeniul dreptului consumatorilor. În ceea ce privește acest aspect, a se vedea Hess, B., și Taelman, P., „Consumer Actions before National Courts”, în Hess, B., și Law, S., *Implementing EU Consumer Rights by National Procedural Law*, Hart/Beck/Nomos, 2019, p. 95 și următoarele.

⁷ Regulamentul nr. 650/2012 nu împiedică instanța să ofere ambelor părți posibilitatea de a-și exprima punctul de vedere cu privire la aplicarea articolului 10. Dimpotrivă, acest lucru poate fi obligatoriu, conform jurisprudenței Curții privind necesitatea de a respecta condițiile privind dreptul la un proces echitabil. Părțile trebuie să aibă posibilitatea de a lua cunoștință și de a discuta motivele de drept invocate din oficiu de instanță pe care aceasta intenționează să își întemeieze decizia: a se vedea printre altele Hotărârea din 21 februarie 2013, Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, punctul 29 și următoarele).

39. Activitatea judiciară astfel delimitată ar putea totuși să dea naștere unor îndoieli, deoarece, în mod inevitabil, rezultatul său final va avantaja o parte (în speță, pe cea care a sesizat instanța franceză cu litigiul) și o va prejudicia pe cealaltă (partea care contestă competența judiciară internațională a instanței respective).

40. Totuși, atunci când, pentru a se pronunța asupra propriei sale competențe, instanța utilizează doar date obiective care nu sunt contestate de niciuna dintre părțile din litigiu, aceasta nu privilegiază un justițiabil în defavoarea celui alt⁸, ci acționează în interesul justiției și al aplicării corecte a unui instrument conceput pentru a repartiza competența judiciară între statele membre.

b) Argumentele instanței de trimitere

41. Cea de a doua precizare se referă la domeniul de aplicare al întrebării preliminare, prin care se urmărește în esență să se stabilească:

- dacă instanța în fața căreia recurenții au formulat o cerere în temeiul articolului 4 din Regulamentul nr. 650/2012 este obligată să examineze din oficiu competența sa în conformitate cu articolul 10 din acesta sau
- dacă, dimpotrivă, sarcina de a invoca articolul 10 revenea recurenților și, în cazul în care nu îl invocă, instanța poate respinge acțiunea ca inadmisibilă (pe motiv de necompetență).

42. Deși problema se concentrează asupra articolului 10 din Regulamentul nr. 650/2012, în măsura în care instituie o competență *subsidiară*, motivarea instanței de trimitere nu se limitează la acesta, ci oferă argumente aplicabile și altor articole din text sau din sistem în ansamblul său⁹.

43. În lumina acestor argumente, analiza noastră va trebui să se extindă dincolo de simpla examinare a articolului 10 din Regulamentul nr. 650/2012.

⁸ Adăugăm că instanțele prevăzute de Regulamentul nr. 650/2012 nu oferă reclamantului posibilitatea de a alege, așa cum fac, de exemplu, articolele 4 și 7 din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2012, L 351, p. 1). Acest fapt presupune că intervenția din oficiu a instanței nu o autorizează să „remedieze” eroarea părții care, având beneficiul opțiunii, a greșit în motivarea legală a competenței, alegând o instanță „inadecvată”.

⁹ A se vedea punctul 10 din decizia de trimitere, referitor la caracterul închis al sistemului de competență judiciară internațională, și punctul 11, referitor la corelația *forum/ius* drept principiu al Regulamentului nr. 650/2012, la caracterul disponibil al instanțelor competente și la întinderea obligației de verificare a propriei competențe.

B. Competența judiciară internațională prevăzută în Regulamentul nr. 650/2012. Articolul 10

1. Structura sistemului

a) Criterii de competență și relația dintre ele

44. În capitolul II, Regulamentul nr. 650/2012 instituie un sistem de competență judiciară internațională cu privire la succesiune în ansamblul său, bazat pe criterii obiective (ultima reședință obișnuită a defunctului, existența bunurilor succesoriale într-un stat membru)¹⁰ și pe criterii subiective (alegerea instanței competente de către părțile interesate și acceptarea competenței de către părțile la procedură)¹¹.

45. Acesta este un sistem închis¹². În cadrul domeniului de aplicare material al Regulamentului nr. 650/2012, competența instanțelor din statele membre rezultă exclusiv din normele uniforme prevăzute de acesta, fiind excluse toate celelalte¹³.

46. Bazat în primul rând pe obiectivele de „a asigura administrarea corectă a justiției în cadrul Uniunii și [de] a asigura că există un factor de legătură real între succesiune și statul membru în care se exercită competența”¹⁴, Regulamentul nr. 650/2012:

- consacră în primul rând competența instanțelor din statul membru în care se situa ultima reședință obișnuită a defunctului. În general, aceste instanțe vor aplica dreptul lor național¹⁵;
- propune o soluție pentru cazurile în care ultima reședință obișnuită a defunctului se află într-un stat terț, însă există o legătură suficientă cu un stat membru, care justifică atribuirea competenței autorităților din acesta din urmă. În general, aceste autorități vor aplica legea statului terț¹⁶;
- sugerează mecanisme de reunire a *forum* și a *ius* în cazul în care: a) în urma alegerii legii de către defunct¹⁷, autoritatea din statul membru în care se află ultima reședință obișnuită a acestuia ar fi nevoită, dacă ar fi sesizată, să aplice altă lege decât cea națională sau b) sunt îndeplinite condițiile pentru a se pronunța o instanță a Uniunii, iar defunctul, a cărui ultimă reședință obișnuită se afla într-un stat terț, a ales ca lege aplicabilă legea unui stat membru al cărui cetățean era.

¹⁰ Articolul 4 și articolul 10 alineatul (1) (în condițiile pe care le prevede).

¹¹ Articolele 5, 7 și 9.

¹² Și este suficient pentru a soluționa orice aspect al unei succesiuni, indiferent de locul unde se află bunurile care fac parte din patrimoniul succesoral. Legiuitorul limitează doar în mod excepțional posibilitatea autorității competente la bunurile situate în propriul stat membru: a se vedea articolul 10 alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012. Articolul 12 alineatul (1) prevede posibilitatea de a nu include în procedură anumite bunuri, însă motivul nu este lipsa competenței judiciare internaționale cu privire la acestea.

¹³ Legiuitorul a inclus un „*forum necessitatis*” în articolul 11 cu scopul de a evita o eventuală denegare de dreptate.

¹⁴ Considerentul (23). Pentru a atinge aceste obiective, legiuitorul se bazează în primul rând pe recurgerea la reședința obișnuită a defunctului la momentul decesului ca „legătura generală” care determină atât competența judiciară internațională, cât și legea aplicabilă.

¹⁵ Articolul 4 coroborat cu articolul 21 alineatul (1) din Regulamentul nr. 650/2012.

¹⁶ Articolul 10 coroborat cu articolul 21 alineatul (1) din Regulamentul nr. 650/2012.

¹⁷ În favoarea legii unui stat membru a cărui cetățenie o deținea la data decesului sau la momentul alegerii: a se vedea articolul 22 alineatul (1).

47. În Regulamentul nr. 650/2012, relația dintre instanțe nu este propriu-zis ierarhică, așa cum ar putea părea¹⁸, deoarece fiecare dintre acestea acoperă o situație de fapt diferită: defunctul fie avea ultima reședință obișnuită într-un stat membru al Uniunii (ipoteza prevăzută la articolul 4), fie nu o avea (ipoteza prevăzută la articolul 10).

48. Competența care rezultă în oricare dintre cele două situații va putea fi exclusă numai dacă defunctul a optat pentru o anumită lege (ipoteza prevăzută la articolul 5 și următoarele din Regulamentul nr. 650/2012).

49. În acest context, autonomia de voință, care este supusă unor condiții stricte, nu are natura de principiu sau de element central al sistemului de atribuire a competenței, ceea ce se explică prin rolul pe care îl îndeplinește, care este diferit de cel pe care îl are în alte domenii.

50. Acordul privind instanța la care pot ajunge părțile – dacă este cazul, acceptarea expresă sau tacită a competenței instanței sesizate – este condiționat mai ales de existența unei alegeri a legii de către defunct. Posibilitatea de a alege instanța competentă ia naștere, în realitate, *ca urmare a faptului că* defunctul a făcut acea alegere.

51. Regulamentul nr. 650/2012 prevede această posibilitate ca pe o facilitate de natură pragmatică: urmărește să evite disocierea dintre *forum* și *ius* care rezultă din alegerea de către defunct a unei legi care, prin definiție, nu este cea a autorității căreia legiuitorul îi conferă competență în primă instanță¹⁹.

52. Posibilitatea părților interesate de succesiune de a alege instanța competentă nu este, așadar, rezultatul unei convingeri cu privire la generozitatea sau la avantajele inerente autoreglementării. Astfel cum am arătat, aceasta este foarte limitată: dacă defunctul nu impune succesorilor săi în drepturi locul în care succesiunea va fi soluționată în mod obligatoriu²⁰, este de datoria lui să creeze posibilitatea ca acest lucru să nu se întâmple în statul membru în care se află ultima sa reședință obișnuită (sau, în anumite condiții, în cel în care avea bunuri).

53. Pentru a exclude competența autorității competente în mod obiectiv, este necesar ca defunctul să fi ales legea aplicabilă și, în plus: a) fie acordul tuturor părților interesate²¹, b) fie ca părțile care nu au participat la acordul respectiv să nu conteste competența²², c) fie ca părțile care se prezintă în fața instanței să accepte în mod expres competența sa²³. Refuzul unei singure părți interesate de a accepta poziția celorlalte este suficient pentru a exclude jurisdicția statului membru de cetățenie al defunctului.

54. În opinia noastră, aceste constatări contribuie la nuanțarea afirmației instanței de trimitere potrivit căreia articolele 4 și 10 din Regulamentul nr. 650/2012 corespund drepturilor disponibile ale părților, precum și a concluziei sale conform căreia „ar fi illogic ca instanța să fie obligată să indice un criteriu subsidiar de competență pe care părțile nu au intenționat să îl invoce”²⁴.

¹⁸ Există, desigur, o preferință conceptuală clară pentru instanța de la ultima reședință obișnuită a defunctului atunci când se află într-un stat membru, considerându-se că o astfel de reședință creează o legătură mai puternică (între succesiune și instanță) decât alte elemente.

¹⁹ Considerentele (27) și (28) ale Regulamentului nr. 650/2012. A permite părților să aleagă este unul – însă nu singurul – dintre mecanismele care permit autorității sesizate cu litigiul să se ocupe de succesiune sau să o soluționeze în conformitate cu propria lege.

²⁰ Trebuie îndeplinite, în plus, anumite condiții: a se vedea punctul următor.

²¹ Articolul 5 coroborat cu articolul 6 litera (b) și articolul 7 litera (b) din Regulamentul nr. 650/2012.

²² Articolul 9 din Regulamentul nr. 650/2012.

²³ Articolul 7 litera (c) din Regulamentul 650/2012.

²⁴ Decizia de trimitere, punctul 11.

b) Norme comune pentru aplicarea criteriilor de competență. Articolul 15 din Regulamentul nr. 650/2012

55. În conformitate cu alte instrumente de cooperare judiciară în materie civilă, Regulamentul nr. 650/2012 conține dispoziții pentru punerea în aplicare a normelor de competență. Articolul 15, intitulat „Examinarea competenței”, este una dintre acestea.

56. Acest articol impune instanțelor chemate să se pronunțe cu privire la o succesiune obligația de a își declina din oficiu competența, atunci când aceasta nu rezultă din Regulamentul nr. 650/2012²⁵.

57. Dispoziția era inclusă, fără alte explicații, în Propunerea de regulament prezentată de Comisie și nu a generat niciun comentariu sau discuție ulterioară²⁶.

58. Având în vedere similitudinea cu normele care au un mod de redactare similar²⁷, trebuie subliniat că un astfel de mandat:

- asigură aplicarea corectă a Regulamentului nr. 650/2012, chiar și în cazul în care o parte nu contestă competența, ceea ce, din diverse motive, s-ar putea să nu se întâmple²⁸;
- constituie o garanție pentru pârâtul care nu s-a prezentat în fața instanței într-un litigiu;
- împiedică libera circulație în spațiul european de justiție a deciziilor luate de o autoritate necompetentă sau a cărei competență nu respectă criteriile stabilite de Regulamentul nr. 650/2012²⁹.

59. Articolul 15 din Regulamentul nr. 650/2012 contribuie, așadar, la buna funcționare a cooperării judiciare în Uniune în materie de succesiuni.

60. Totuși, această dispoziție nu se aplică automat în sens invers, cel puțin nu în modul în care este redactată, întrucât nu impune în mod expres instanțelor din statele membre să aplice din oficiu normele Regulamentului nr. 650/2012 pentru a-și *susține* sau *confirma* competența în temeiul său.

²⁵ Pe de altă parte, acesta nu stabilește o sancțiune în cazul în care mandatul este ignorat.

²⁶ Propunerea Comisiei, articolul 11. Urmând o sugestie a Parlamentului European, s-a precizat că problema la care face referire dispoziția respectivă trebuie să fie „referitoare la o succesiune”: a se vedea articolul 11 din schița proiectului de rezoluție legislativă a Parlamentului European din 6 martie 2012, documentul A7-0045/2012.

²⁷ Impunerea unui control din oficiu cu privire la propria competență își are originea în Convenția din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 1972, L 299, p. 32, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 3). Acesta este prevăzut în toate reglementările ulterioare care conferă competență internațională, în orice domeniu. Domeniul de aplicare al regulii poate varia, însă nu și consecința juridică vizată: instanța care nu este competentă își va declina din oficiu competența.

²⁸ Fără a intra în detalii, deoarece procedura nu este contradictorie.

²⁹ Declinarea din oficiu a competenței constituie o completare necesară pentru a „compensa” lipsa verificării competenței instanței de origine atunci când instanța unui alt stat membru este chemată să recunoască și să declare executorie hotărârea instanței de origine. A se vedea articolul 40 din Regulamentul nr. 650/2012, care enumeră în mod exhaustiv motivele de nerecunoaștere a unei hotărâri, și articolul 52, care extinde aceste motive la refuzul și la revocarea *exequatur*.

2. În special, articolul 10 din Regulamentul nr. 650/2012

61. Articolul 10 din Regulamentul nr. 650/2012 atribuie competența instanțelor din statul membru (sau din statele membre) în care se situează bunurile care fac parte din patrimoniul succesoral, în cazul în care ultima reședință obișnuită a defunctului se afla într-un stat terț.

62. Această competență:

- acoperă succesiunea în ansamblul său, în cazul în care defunctul era cetățean al statului membru la data decesului³⁰ sau avea acolo reședința obișnuită în cei cinci ani anteriori momentului la care este sesizată instanța³¹;
- se limitează la bunurile situate pe teritoriu, în orice caz³².

63. În cadrul sistemului, articolul 10 din Regulamentul nr. 650/2012 îndeplinește două obiective:

- asigurarea uniformității normelor de competență internațională, în interesul recunoașterii reciproce a deciziilor între statele membre. Legiuitorul a exclus orice trimitere la normele de drept național, enumerând în mod exhaustiv situațiile în care instanța unui stat membru își va exercita competența³³;
- garantarea accesului la justiție al moștenitorilor și al creditorilor, atunci când situația „prezintă legături strânse cu un stat membru datorită existenței unui bun”³⁴.

64. Prezența bunurilor (ca atare sau condiționată de anumite cerințe legate de bunuri în sine sau de persoana decedată) este un criteriu de competență cunoscut în dreptul comparat³⁵. În Regulamentul nr. 650/2012, aceasta se adaugă la condițiile privind cetățenia sau reședința defunctului descrise anterior³⁶. Astfel, este incontestabilă existența unei legături strânse cu statul membru a cărui autoritate este sesizată, chiar dacă ultima reședință obișnuită a defunctului nu se situa în acel stat.

65. Calificarea ca „subsidiară” a competenței prevăzute la articolul 10 din Regulamentul nr. 650/2012 nu înseamnă că dispoziția are o importanță normativă mai redusă decât cea a articolului 4. Prin urmare, considerăm că instanța sesizată nu poate ignora dispoziția respectivă, chiar dacă nu a fost invocată de parte sau de părți.

66. Cele două norme sunt, în realitate, echivalente: articolul 10 conferă competență într-un caz în care lipsește ipoteza prevăzută la articolul 4, astfel încât acesta din urmă pur și simplu nu se aplică.

³⁰ Articolul 10 alineatul (1) litera (a) din Regulamentul nr. 650/2012.

³¹ Articolul 10 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 650/2012.

³² Articolul 10 alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012.

³³ Considerentul (30) al Regulamentului nr. 650/2012. A se vedea de asemenea considerentul (13) al propunerii Comisiei.

³⁴ Această formulă este utilizată de Comisie în expunerea de motive a propunerii sale, la punctul 4.2. Versiunea finală a Regulamentului nr. 650/2012 este mai concisă: a se vedea considerentul (7).

³⁵ A se vedea de exemplu articolul 105 coroborat cu articolul 343 din Legea germană privind procedura în materie de familie și procedura necontencioasă (Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit, FamFG), în Spania, articolul 22 *quater* litera g) din Legea organică nr. 6/1985 din 1 iulie 1985 privind puterea judiciară (Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial), în Italia, articolul 50 din Legea privind dreptul internațional privat (Legge 31 maggio 1995, nr. 218).

³⁶ Amintim că, în lipsa unuia dintre aceste elemente, întinderea competenței este limitată la bunurile situate pe teritoriul statului membru al instanței chemate să se pronunțe, în conformitate cu articolul 10 alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012.

67. Elementele de legătură reținute de aceste dispoziții exprimă o legătură suficientă între situație și instanță: ea este mai puternică la articolul 4 și mai puțin intensă la articolul 10 din Regulamentul nr. 650/2012 (diferența se reflectă în plasarea sistematică a fiecăruia dintre ele). Totuși, în cazul în care nu există împrejurarea la care face referire articolul 4, însă sunt prezente cele menționate la articolul 10, este obligatoriu să se extragă din acesta consecința normativă.

68. Ceea ce ne determină să confirmăm această concluzie sunt următoarele argumente:

- Articolele 4 și 10 din Regulamentul nr. 650/2012 funcționează în același mod în cazul alegerii legii de către defunct³⁷, în cazul contestării competenței de către părțile interesate care nu au participat la un acord de alegere a forului³⁸, și în ceea ce privește posibilitatea de a limita procedura prin excluderea din aceasta a bunurilor situate în state terțe, dacă există motive să se creadă că o eventuală hotărâre nu va fi recunoscută sau executată în acele state³⁹.
- Articolul 10 din Regulamentul nr. 650/2012 constituie literalmente un mandat pentru instanța națională, ceea ce nu se aplică în cazul altor dispoziții, precum articolul 11, care autorizează, însă nu obligă instanța națională să soluționeze o succesiune. În plus, spre deosebire de acesta din urmă, exercitarea competenței prevăzute la articolul 10 nu este condiționată de necompetența sau de inactivitatea instanțelor unui alt stat.

69. Instanța de trimitere subliniază ca argument în sprijinul unui ipotetic refuz de a aplica din oficiu articolul 10 din Regulamentul nr. 650/2012 faptul că acesta constituie „derogarea de la principiul unității competențelor judiciară și legislativă care stă la baza regulamentului”⁴⁰.

70. Nu împărtășim acest raționament. Scopul de a reuni *forum* și *ius* nu are caracter absolut; legiuitorul însuși recunoaște că această separare este posibilă⁴¹. În plus, soluțiile pe care le oferă pentru a încerca să restabilească paralelismul se extind la cazul în care instanța chemată să se pronunțe procedează în acest sens în conformitate cu articolul 10.

71. De asemenea, trebuie să se ia în considerare faptul că, în cazul în care ultima reședință obișnuită a defunctului nu se află într-un stat membru, Regulamentul nr. 650/2012 nu poate, prin definiție, nici să impună și nici să garanteze competența instanțelor din țara de reședință, cu atât mai puțin corelația *forum/ius*.

72. Dintre cele două opțiuni posibile (trimiterea la instanțele prevăzute de ordinele juridice naționale sau stabilirea unei norme comune pentru statele membre), legiuitorul european a optat pentru cea de a doua. Astfel, acesta promovează de asemenea obiectivul Regulamentului nr. 650/2012 de a garanta în mod eficient drepturile moștenitorilor, ale legatarilor și ale altor persoane apropiate defunctului prin facilitarea accesului acestora la justiție⁴².

³⁷ În conformitate cu articolul 6 din Regulamentul nr. 650/2012 și în funcție de aspectul dacă împrejurările sunt cele menționate la literele (a) sau (b) sau instanța chemată să se pronunțe are aceeași posibilitate de a se abține și aceeași obligație de a face acest lucru, indiferent dacă competența sa decurge din articolul 4 sau din articolul 10. În conformitate cu articolul 8, în cazul în care părțile decid să soluționeze succesiunea pe cale amiabilă printr-o tranzacție extrajudiciară în statul membru pentru a cărui lege a optat defunctul, instanța care s-a sesizat din oficiu într-o cauză succesorală în temeiul articolului 4 sau al articolului 10 trebuie să încheie procedurile.

³⁸ Articolul 9 alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012.

³⁹ Articolul 12 alineatul (1) din Regulamentul nr. 650/2012. În practică, recunoașterea într-un stat terț a unei decizii adoptate în temeiul unei competențe prevăzute la articolul 10 poate da naștere mai multor reticențe decât cea a unei decizii întemeiate pe articolul 4. Cu toate acestea, posibilitatea prevăzută la articolul 12 nu se limitează la primul caz.

⁴⁰ Punctul 11 din decizia de trimitere.

⁴¹ Fără a intra în detalii, în mod direct în considerentul (43); în mod indirect, în considerentul (57), ambele ale Regulamentului nr. 650/2012.

⁴² A se vedea punctul 63 din prezentele concluzii.

C. Aplicarea articolului 10 din Regulamentul nr. 650/2012 din oficiu sau la cererea unei părți

73. Revenim acum la întrebarea adresată de instanța de trimitere: instanța trebuie să se declare competentă prin aplicarea unei norme atributive de competență internațională care nu a fost invocată de părți, care corespunde unei situații de fapt existente în litigiu și necontestate, dar care nu a fost invocată pentru a motiva acea competență?

74. La prima vedere, Regulamentul nr. 650/2012 nu prevede în mod expres un tratament procedural al articolului 10. Prin urmare, s-ar putea deduce că legiuitorul nu a dorit să unifice acest aspect, lăsând reglementarea sa la latitudinea dreptului procedural intern al fiecărui stat membru.

75. Considerăm totuși că această deducție nu ar fi corectă. În opinia noastră, există elemente care infirmă argumentul formal și permit susținerea unei teze diferite, atunci când activitatea desfășurată de instanță din proprie inițiativă se reflectă în circumstanțe precum cele din prezenta cauză.

76. Vom prezenta în continuare motivele pe care se întemeiază opinia noastră. Numai cu titlu subsidiar, în cazul în care aceasta nu este împărtășită de Curte, ne vom referi la primul argument (care este în favoarea soluționării problemei de legislația fiecărui stat membru).

1. Argumente pentru aplicarea din oficiu (în împrejurările din speță)

77. Susținem că, în împrejurările din speță, instanța națională sesizată cu o cauză în temeiul articolului 4 din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie să se declare din oficiu competentă în temeiul articolului 10, chiar dacă reclamantii nu au invocat această dispoziție.

78. Convingerea noastră se bazează pe considerente legate: a) pe de o parte, de verificarea propriei necompetențe, prevăzută la articolul 15 din Regulamentul nr. 650/2012, și, b), pe de altă parte, de hotărârile Curții privind elementele care trebuie luate în considerare de instanță pentru verificarea competenței sale internaționale, atunci când aceasta este contestată de una dintre părți.

79. În ceea ce privește articolul 15 din Regulamentul nr. 650/2012, astfel cum am arătat deja, acesta impune efectuarea unei verificări *ex officio* de către instanță, în vederea constatării *lipsei sale de competență*.

80. Or, pentru a determina dacă este necompetentă „în temeiul [prezentului] regulament”, instanța trebuie să analizeze *toate* criteriile stabilite în capitolul II. Aceasta își poate declina din oficiu competența numai în cazul și în măsura în care nicio dispoziție din Regulamentul nr. 650/2012 nu îi conferă competență. Prin urmare, nu există o limitare a examinării la anumite norme din text sau doar la cea invocată de partea interesată.

81. Pornind de la această premisă, deducem că, în cazul în care instanța consideră că există o dispoziție în temeiul căreia este competentă, nu va putea extrage consecința din articolul 15 din Regulamentul nr. 650/2012, pe care trebuie să îl examineze în mod obligatoriu. Chiar dacă norma pe care își întemeiază competența nu este cea invocată de reclamant, ar fi un formalism excesiv să se ignore existența unei alte norme care, deși nu a fost invocată, îi conferă o competență suficientă

pentru a continua soluționarea litigiului⁴³.

82. Regulamentul nr. 650/2012 nu precizează condițiile verificării competenței, fie din oficiu, fie la cererea unei părți. În special, acesta nu face nicio referire la informațiile pe care instanța le va lua în considerare sau la modul în care va trebui să le identifice.

83. Există, totuși, anumite orientări în această privință în hotărârile Curții privind verificarea competenței în contextul Regulamentului (CE) nr. 44/2001⁴⁴.

84. Conform hotărârilor respective, sarcina instanței care efectuează acea analiză nu numai că nu se limitează la ceea ce invocă reclamantul, ci include toate elementele de care aceasta are cunoștință, fără însă a fi nevoită să cerceteze (dacă mai există și altele sau veridicitatea lor)⁴⁵.

85. Curtea își întemeiază poziția pe obiectivul unei bune administrări a justiției, care stă la baza Regulamentului nr. 44/2001, și pe respectul datorat autonomiei instanței în exercitarea funcțiilor sale⁴⁶.

86. Nu înțelegem de ce această jurisprudență ar trebui să se limiteze la dispoziția concretă pe care o interpretează și la cazul în care verificarea competenței are loc la cererea unei părți, iar nu din oficiu⁴⁷.

87. Prin urmare, considerăm că este legitim ca articolul 10 să fie interpretat în lumina articolului 15 din Regulamentul nr. 650/2012 în sensul că acesta nu obligă instanța să caute în mod activ un temei factual pentru a se pronunța asupra competenței sale într-un anumit litigiu, însă îi impune să găsească, pe baza situației de fapt necontestate, un temei pentru competența sa, care să fie eventual diferit de cel invocat de reclamant. În opinia noastră, în prezenta cauză, instanța ar trebui să se declare din oficiu competentă.

2. Lipsa unei soluții exprese în Regulamentul nr. 650/2012. Autonomie procedurală și limite

88. În cazul în care aceste raționamente nu vor reuși să convingă Curtea, vom examina, cu titlu subsidiar, răspunsul care, astfel cum am arătat⁴⁸, ia în considerare lipsa unei modalități procedurale explicite din cuprinsul articolului 10 din Regulamentul nr. 650/2012, pentru a lăsa răspunsul la întrebarea adresată la latitudinea dreptului procedural al fiecărui stat membru.

⁴³ La punctul 103 din Luarea de poziție prezentată în cauza Mercredi, (C-497/10 PPU, EU:C:2010:738), cu privire la Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 (JO 2003, L 338, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 183), avocatul general Cruz Villalón deducea de asemenea că sistemul impune instanțelor obligația de a-și întemeia din oficiu competența pe Regulamentul nr. 2201/2003. Acesta argumenta că obligația instanței nu se încheie cu verificarea prevăzută la articolul 17 din Regulamentul nr. 2201/2003, echivalent cu articolul 15 din Regulamentul nr. 650/2012. Avocatul general nu oferea niciun alt temei pentru răspunsul său, întrucât cel sugerat se regăsea în mod clar („în mod cert”) în logica sistemului însuși; în special, nu o limita la faptul că în cauza respectivă era vorba despre interesele copilului.

⁴⁴ Regulamentul Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74).

⁴⁵ A se vedea Hotărârea din 28 ianuarie 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, punctul 64), și Hotărârea din 16 iunie 2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, punctul 45). Era vorba despre articolul 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 44/2001.

⁴⁶ *Loc. ult. cit.*

⁴⁷ A se vedea nota de subsol 7 din prezentele concluzii, referitoare la obligația instanței de a oferi părților posibilitatea de a-și exprima opinia cu privire la elementele pe care își va întemeia decizia, atunci când acest lucru este impus de respectarea principiului contradictorialității.

⁴⁸ Punctul 74 din prezentele concluzii.

89. Din această perspectivă, care ar putea fi calificată drept *clasică*⁴⁹, ar fi suficient să se aplice jurisprudența constantă a Curții, potrivit căreia:

- Normele de drept al Uniunii funcționează în cadrul sistemelor statelor membre.
- În lipsa unor norme de drept al Uniunii în materie, „modalitățile procedurale care urmăresc să asigure protecția drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii sunt stabilite de ordinea juridică internă a fiecărui stat membru, în temeiul principiului autonomiei procedurale a statelor membre, cu condiția însă ca acestea să nu fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare din dreptul intern (principiul echivalenței) și să nu facă imposibilă în practică sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității)”⁵⁰.
- Instanțele vor aplica modalitățile procedurale prevăzute în ordinea lor juridică internă „numai în măsura în care nu pun în discuție rațiunea de a fi, finalitatea și deplina eficacitate” a normei relevante de drept al Uniunii⁵¹.

90. Regulamentul nr. 650/2012 nu prevede, astfel cum am arătat, un tratament procedural specific pentru articolul 10. El stabilește însă un astfel de tratament pentru alte dispoziții, în care prevede în mod explicit fie cererea unei părți, fie intervenția din oficiu a autorității sesizate⁵².

91. Interpretarea tăcerii articolului 10 din Regulamentul nr. 650/2012 cu privire la acest aspect ca o trimitere implicită la dispozițiile de drept național ar părea la fel de ușor de susținut (în măsura în care corespunde soluției de principiu) precum sugestia că aceasta presupune o excludere intenționată, iar nu o simplă omisiune. Dacă în alte secțiuni ale aceluiași regulament trimiterea la dreptul procedural național este expresă (articolele 66 sau 71), lipsa acesteia la articolul 10 ar putea fi interpretată în sensul că această chestiune nu este lăsată la latitudinea ordinilor juridice naționale⁵³.

⁴⁹ Pentru care există numeroase ilustrații. În domeniul instrumentelor de cooperare judiciară în materie civilă, a se vedea de exemplu Hotărârea din 8 noiembrie 2005, Leffler (C-443/03, EU:C:2005:665, punctele 49-51), Hotărârea din 15 octombrie 2015, Nike European Operations Netherlands (C-310/14, EU:C:2015:690, punctul 28), Hotărârea din 9 noiembrie 2016, ENEFI (C-212/15, EU:C:2016:841, punctul 30), și Hotărârea din 8 iunie 2017, Vinyls Italia (C-54/16, EU:C:2017:433, punctele 25-27), sau Ordonanța din 28 aprilie 2016, Alta Realitat (C-384/14, EU:C:2016:316, punctele 80-85).

⁵⁰ A se vedea printre multe altele Hotărârea din 20 mai 2021, X (Autocisterne GPL) (C-120/19, EU:C:2021:398, punctul 69).

⁵¹ A se vedea Ordonanța din 28 aprilie 2016, Alta Realitat (C-384/14, EU:C:2016:316, punctul 85). Formula reprodușă este uneori asociată cu principiul eficienței. În opinia noastră, este vorba mai degrabă despre o protecție a „efectului util” al instrumentului aplicabil: a se vedea în același sens Szpunar, M., „L’effet utile dans la jurisprudence de la Cour de justice en matière de droit international privé”, *Travaux du Comité Français de Droit International Privé*, 2018-2020, p. 153 și următoarele.

⁵² Exemple pentru primul caz sunt articolul 6 litera (a) sau articolul 12 alineatul (1) din Regulamentul nr. 650/2012, iar pentru cel de al doilea caz, articolul 15 din acesta.

⁵³ A se vedea de asemenea punctul 77 și următoarele din prezentele concluzii.

92. Dacă s-ar accepta, în mod ipotetic, că întrebarea instanței de trimitere cu privire la repartizarea rolurilor între instanță și părți, în temeiul articolului 10 din Regulamentul nr. 650/2012, ar trebui să primească răspunsul dat de ordinea juridică franceză, consecințele pentru prezenta cauză ar fi următoarele:

- Examinarea competenței judiciare la care face referire articolul 10 din Regulamentul nr. 650/2012 s-ar face din oficiu⁵⁴, în cazul în care acel drept impune acest lucru pentru acțiuni comparabile întemeiate pe el⁵⁵.
- Dimpotrivă, articolul respectiv s-ar aplica numai în cazul în care este invocat de partea interesată, dacă aceasta este soluția pentru acțiunile comparabile în dreptul intern, cu excepția cazului în care o asemenea formulă ar face practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii sau ar împiedica efectul util al normei examinate.

93. Instanța de trimitere nu furnizează informații suficiente cu privire la dreptul său procedural intern⁵⁶. În aceste condiții, orice opinie am avea cu privire la aspectul dacă aplicarea articolului 10 din Regulamentul nr. 650/2012 numai la cererea unei părți respectă principiile echivalenței și eficacității, precum și cu privire la efectul util al acestei dispoziții ar constitui o speculație.

V. Concluzie

94. În lumina considerațiilor anterioare, propunem să se răspundă Cour de cassation (Curtea de Casație, Franța) după cum urmează:

„Articolul 10 alineatul (1) litera (a) din Regulamentul (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor trebuie interpretat în sensul că, în cazul în care reședința obișnuită a defunctului în momentul decesului nu era situată în niciun stat membru al Uniunii Europene, instanța judecătorească dintr-un stat membru în care a fost inițiat un litigiu în materie de succesiuni trebuie să se declare din oficiu competentă să

⁵⁴ Astfel cum am arătat mai sus, semnificația expresiei „din oficiu” nu este univocă. Sistemul juridic francez va fi cel care va stabili din proprie inițiativă întinderea unei eventuale obligații de a aplica norma europeană (va decide, de exemplu, dacă instanța este obligată să cerceteze situația de fapt care îi determină competența sau dacă poate sau trebuie să solicite părții interesate să o dovedească).

⁵⁵ Identificarea normei naționale al cărei tratament procedural va fi comparat cu cel acordat articolului 10 din Regulamentul nr. 650/2012 va trebui să se realizeze în lumina aspectelor menționate cu privire la această dispoziție și a adjectivului „subsidiară” aferent competenței pe care o conferă.

⁵⁶ Dacă nu ne înșelăm, există hotărâri ale Cour de cassation (Curtea de Casație) privind aplicarea normelor de drept internațional privat al Uniunii, indiferent de invocarea lor de către una dintre părți. Astfel, hotărârea Cour de cassation, Chambre civile 1 (Curtea de Casație, Secția 1 civilă) din 22 februarie 2005, 02-20.409, comentată pe larg în doctrină, a anulat hotărârea curții de apel care nu a aplicat din oficiu articolul 2 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul (CE) nr. 1347/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia responsabilității parentale față de copiii comuni (JO 2000, L 160, p. 19). Nu se face referire la temeiul procedural al recursului. Mai recent, aceeași instanță s-a pronunțat în favoarea aplicării din oficiu a unei norme de drept european privind conflictul de legi, și anume articolul 6 din Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007 privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale (JO 2007, L 199, p. 40). Aceasta s-a întemeiat pe articolul 12 din Codul de procedură civilă, conform căruia „le juge tranche le litige conformément aux règles de droit qui lui sont applicables” („instanța soluționează litigiul în conformitate cu normele de drept aplicabile”) și pe principiile supremației și efectivității dreptului Uniunii: a se vedea hotărârea Cour de cassation, Chambre civile 1 (Curtea de Casație, Secția 1 civilă) din 26 mai 2021, 19-15.102. Nu deținem însă date care să confirme că aceasta este o jurisprudență constantă.

soluționeze succesiunea în ansamblul său dacă, în lumina situației de fapt invocate de părți care nu a fost contestată, defunctul avea cetățenia statului respectiv la data decesului și avea aici bunuri.”